

Veera Ruoho kok

Kirjallinen kysymys vammaisryhmien välisestä syrjinnästä avustaja- ja opaskoirien myöntämisessä

Eduskunnan puhemiehelle

STM:n lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineasetuksen muistiossa (19.12.2011) todetaan, että fyysisesti vammaiselle henkilölle voidaan myöntää avustajakoira apuvälineeksi sairaanhoitopiirien myöntämiskäytännöissä. Avustajakoirien luovutus perustuu julkisessa terveydenhuollossa tehtyyn moniammatilliseen kuntoutussuunnitelmaan tai hoitavan lääkärin laatimaan B-lausuntoon hakijan terveydentilasta ja toimintakyvystä.

Vammaisryhmien välistä syrjintää tapahtuu tällä hetkellä kolmesta syystä. Ensimmäkin sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskus (STEA) ja yksityiset lahjoittajat kustantavat kokonaan fyysisesti vammaisten henkilöiden avustajakoirien hankinnan ja koulutuksen. Näkövammaisten opaskoirat puolestaan kustannetaan pääsääntöisesti sairaanhoitopiirin kautta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä. Näin ollen apuvälineen myöntämiskäytäntö asettaa kaksi vammaisryhmää eriarvoiseen asemaan ja vammaisryhmien välinen yhdenvertaisuus ei toteudu.

Toiseksi tällä hetkellä avustajakoiria odottaa yli 80 fyysisesti vammaista hakijaa. Avustajakoiria pystytään avustuksella hankkimaan vain noin 5–6 vuodessa. Avustajakoiran jonotusaika voi olla jopa 10 vuotta, ja on erittäin epäinhimillistä edellyttää, että vammaisen joutuu odottamaan päivittäin tarvitsemaansa apuvälinettä jopa 10 vuotta. Vastaavasti näkövammaisten opaskoirat ovat hoitotakuun piirissä ja vammaisen henkilö saa käyttöönsä opaskoiran hoitotakuun mukaisesti puolen vuoden sisällä tarpeen havaitsemisesta.

Kolmanneksi vammaisryhmien välistä syrjintää tapahtuu myös siitä näkökulmasta, kun fyysisesti vammaiset joutuvat itse omilla varoillaan huolehtimaan avustajakoiransa eli päivittäin tarvitsemansa apuvälineen ylläpitokuluista. Tällaisia kuluja ovat esimerkiksi koiran ruoka, koiran hoitotarvikkeet ja -välineet, rokotukset, madotukset ja eläinlääkärikäyntien omavastuut sekä työkoiran vaatima säännöllinen lihahuolto. Nämä kulut voivat nousta avustajakoiran käyttäjän tuloihin nähden suhteettomaan suuruuteksi, sillä moni avustajakoiraan päivittäisenä apuvälineenä tarvitseva vaikeavammaisen henkilö elää pelkän takuueläkkeen varassa. Tämä onkin apuvälineasetuksen vastaista, sillä apuvälineen käytöstä ei saisi muodostua apuvälineen käyttäjälle kustannuksia.

Avustajakoira on fyysisesti toimintarajoitteisen henkilön apuväline ja henkilökohtainen hyötykoira, ei pelkkä arjen sujuvoittaja. Avustajakoira on yhtä lailla myös turvallisuuden ja itsenäisyyden lisääjä sekä itsenäisen liikkumisen mahdollistaja. Avustajakoiran avulla fyysisesti vammaisen henkilö pystyy huolehtimaan paremmin fyysisestä kunnostaan ja sosiaalinen kanssakäyminen li-

Kirjallinen kysymys KK 220/2018 vp

sääntyy. Näin fyysisesti vammainen ihminen pystyy pidempään elämään mahdollisimman itsenäisesti, jolloin ihmisavun tarve vähenee. Tämä taas säästää yhteiskunnan varoja, koska näin henkilö voi selviytyä arjestaan myös ilman laitoshoidon tarvetta omassa kodissa pidempään. Avustajakoira lisää käyttäjänsä turvallisuutta esimerkiksi tukemalla kävelyä, hälyttää apua painamalla hälytyspainiketta tai hakee toisen ihmisen avuksi, jos koiran käyttäjä saa sairauskohtauksen tai vaikkapa kaatuu tai putoaa pyörätuolista tai vuoteesta. Lisääntyneen turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen myötä vammainen henkilö pystyy ja uskaltaa liikkua avustajakoiran kanssa kodin ulkopuolella itsenäisemmin, eikä hän näin ollen välttämättä tarvitse henkilökohtaista apua, läheisten tukea tai kuljetuspalvelua liikkueensa kodin ulkopuolella niin paljon kuin hän tarvitsisi ilman avustajakoira. Tutkimusten mukaan avustajakoira lisää olennaisesti käyttäjänsä elämäntilaa ja itsenäisyyttä niin kotona kuin kodin ulkopuolellakin. Lisääntynyt itsenäisyys puolestaan vähentää yhteiskunnan kuluja.

Apuvälineasetus sekä YK:n vammaissopimuksen 26 artikla edellyttävät, että henkilölle pitää antaa korvauksetta lääketieteelliseen tarpeen arviointiin perustuvat apuvälineet. Apuvälineasetuksen valmistelumuistiossa todetaan, että avustajakoira voidaan myöntää apuvälineenä kuten opaskoirakin. Säädökset eivät estä myöntämästä opaskoiria ja avustajakoiria apuvälineeksi. Yhdenvertaisuuslaki edellyttää, että molempia vamma-ryhmiä kohdellaan yhdenvertaisesti. Lisäksi Suomen laki kieltää syrjinnän.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miksi avustajakoiria ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaikka THL:n vuonna 2014 tekemä selvitys kuitenkin selvästi osoittaa, että avustajakoira on käyttäjälleen apuväline ja

mitä on tapahtunut lausuntokierroksella olleelle selvitykselle, jonka piti selvittää avustaja- ja opaskoiriin liittyviä myöntämisperusteita vuoden 2017 loppuun mennessä?

Helsingissä 29.5.2019

Veera Ruoho kok